

Usklađenost fiskalne i ekološke politike u Srbiji kao uslov rešavanja ekoloških problema

Compliance of fiscal and environmental policy in Serbia as a condition for solving environmental problems

Prof. dr Vesna Aleksić¹

Univerziteta Privredna akademija, Pravni fakultet, Novi Sad, Srbija /
University Business Academy, Faculty of Law, Novi Sad, Serbia

Rad primljen / Received: 10.04.2023, Rad prihvaćen / Accepted: 29.05.2023.

Sažetak: Važnost ekoloških pitanja ogleda se u stepenu razvoja ekološke svesti. Građani Zapadne Evrope su značaj ekoloških pitanja prepoznali na vreme, što se ne može reći za Srbiju. To se najbolje ogleda kroz broj mandata koje partije zelenih dobijaju na nacionalnim izborima i kroz učešće u izvršnoj vlasti. U velikom broju evropskih zemalja, raste broj partija zelenih koji čine vladu, a takođe i u Evropskom parlamentu raste broj „zelenih“ poslanika. Kako bi se uspešno rešavali ekološki problemi, neophodno je uspostaviti ekološku politiku koja je primenjiva u uslovima u kakvim se nalazi naša zemlja. U Srbiji kao i u drugim post-socijalističkim zemljama, potrebno je jačati postojeće institucije i uspostaviti nove kako bi se ekološka politika prilagođavala evropskoj. Ekološki standardi su skupi kako za državu, tako i za industriju, za preduzeća koja treba da usklade troškove proizvodnje, za građane koji plaćaju ekološke takse. Sprovođenje ekološke politike, uslovljeno je i fiskalnom politikom koja poreskim instrumentima – ekološkim porezima utiče na smanjenje zagađenja i motiviše ulaganje u životnu sredinu. Treba napomenuti da uspešan sistem ekološkog oporezivanja znači i namensko i plansko trošenje prikupljenih sredstava. Cilj rada je da prikaže potrebu usklađenosti fiskalne i ekološke politike u rešavanju ekoloških problema, odnosno koliko sprovođenje ovih politika zavisi od jakih i stabilnih državnih institucije, stručnih ljudi, finansijskih sredstava. Sve zajedno čini uslov za donošenje strateških odluka, neophodnih za sprovođenje evropskih ekoloških propisa pre ulaska u EU.

Ključne reči: zelena ekonomija, fiskalna politika, ekološka politika, globalni ekološki problemi, ekološki porezi.

Abstract: The importance of environmental issues is reflected in the level of development of environmental awareness. The citizens of Western Europe recognized the importance of environmental issues in time, which cannot be said for Serbia. This is best reflected through the number of mandates that green parties receive in national elections and through participation in the executive branch. In a large number of European countries, the number of green parties that make up the government is increasing, and the number of "green" deputies is also increasing in the European Parliament. In order to successfully solve environmental problems, it is necessary to establish an environmental policy that is applicable in the conditions in which our country is. In Serbia, as in other post-socialist countries, it is necessary to strengthen existing institutions and establish new ones in order to adapt the environmental policy to the European one. Environmental standards are expensive both for the state and for industry, for companies that need to adjust production costs, for citizens who pay environmental taxes. The implementation of the environmental policy is conditioned by the fiscal policy, which with tax instruments - environmental taxes - affects the reduction of pollution and motivates investment in the environment. It should be noted that a successful system of environmental taxation means both targeted and planned spending of collected funds. The goal of the paper is to show the need for fiscal and environmental policy coordination in solving environmental problems, that is, how much the implementation of these policies depends on strong and stable state institutions, professional people, and financial resources. Everything together forms a condition for making strategic decisions, necessary for the implementation of European environmental regulations before joining the EU.

Keywords: green economy, fiscal policy, environmental policy, global environmental problems, environmental taxes.

¹ orcid.org/0000-0003-3597-4254, e-mail: valeksic08@gmail.com

UVOD / INTRODUCTION

Program Ujedinjenih nacija za životnu sredinu (United Nations Environment Programme, UNEP) je 2008. godine pokrenuo Inicijativu za zelenu ekonomiju (Green Economy Initiative, GEI). Zelena ekonomija usmerena je na globalna istraživanja pomoći državama, kroz državnu politiku ulaganja u zaštitu životne sredine. Prema programu Ujedinjenih nacija za životnu sredinu, „zelena ekonomija ima za cilj poboljšanje socijalne jednakosti i blagostanja stanovništva uz smanjenje ekoloških rizika.

U proteklom periodu, koncept zelene ekonomije pojavio se kao strateški prioritet za mnoge vlade i međuvladine organizacije, 65 zemalja je počelo da razvija zelenu ekonomiju. Zelena ekonomija konkretnije predstavlja ekonomiju koja ima nisku emisiju ugljenika, efikasna je i čista u proizvodnji. Da bi bila uspešna, zelena ekonomija mora biti u skladu s nacionalnom ekonomijom, a njen razvoj pomažu odgovarajuća politika fiskalne i socijalne zaštite, kao i jake institucije koje se bave poboljšanjem kvaliteta života ljudi i stanja životne sredine (Vučinić i dr., 2022).

Zelena ekonomija je put ka postizanju održivog razvoja, iskorenjivanja siromaštva uz zaštitu ekoloških pragova, koji podržavaju ljudsko zdravlje, i blagostanje. Zaštita životne sredine treba da bude prioritet države, ali i privrede i građana. Neophodno je da se celokupno društvo uključi kako bi se napravio pomak. Ekološka politika EU predstavlja jednu od najobimnijih politika EU. Obimnost ekološke politike, ali i troškovi usklađivanja, predstavljaju veliki izazov za državu koja se priprema za članstvo.

1. MATERIJALI I METODE / MATERIALS AND METHODS

Ekološka politika EU se danas najbrže razvija. Prvi evropski Zakon o životnoj sredini usvojen je 1959. godine, a Prvi akcioni program zaštite životne sredine pojavio se 1973. godine. U SAD je 1970. godine osnovana Agencija za zaštitu životne sredine, u Saveznoj Republici Nemačkoj, Vili Brant je 1969. godine uključio zaštitu životne sredine u svoju izbornu platformu, a Francuska je postala je prva evropska zemlja koja je formirala Ministarstvo životne sredine.

Građani Zapadne Evrope su značaj ekoloških pitanja prepoznali na vreme, što se ne može reći za Srbiju. To se najbolje ogleda kroz broj mandata koje partije zelenih dobijaju na nacionalnim izborima i kroz učešće u izvršnoj vlasti. U velikom broju evropskih zemalja, raste broj partija zelenih koje učestvuju u vladi, a takođe i u Evropskom parlamentu raste broj „zelenih“ poslanika. Kako bi se

uspešno rešavali ekološki problema, neophodno je uspostaviti ekološku politiku koja je primenjiva u uslovima u kakvim se nalazi naša zemlja. U Srbiji kao i u drugim post-socijalističkim zemljama, potrebno je jačati postojeće institucije i uspostaviti nove kako bi se ekološka politika prilagođavala evropskoj. Ekološki standardi su skupi kako za državu, tako i za industriju, za preduzeća koja treba da usklade troškove proizvodnje, za građane koji plaćaju ekološke takse.

U Srbiji samoupravni socijalizam nije uspeo da usaglasi industrijski razvoj s brigom o životnoj sredini, pa je došlo do njenog višedecenijskog zanemarivanja. Srbija je 1991. godine dobila Ministarstvo za zaštitu životne sredine i usvojen je Zakon o zaštiti životne sredine, kao najvažniji zakon u domenu ekološke politike. Vremenom, zakon je postao prevaziđen i zastareo, pa je novi donet 2004. godine. Akteri ekološke politike u Srbiji, prema Zakonu o zaštiti životne sredine su: a) Republika; b) Autonomna Pokrajina; c) jedinice lokalne samouprave (JLS); d) preduzeća, druga domaća i strana pravna lica i preduzetnici koji u obavljanju privredne i druge delatnosti koriste prirodne vrednosti, ugrožavaju ili zagađuju životnu sredinu; e) naučne i stručne organizacije i druge javne službe; f) građani, grupe građana, njihova udruženja, profesionalne ili druge organizacije.

Pored nadležnog Ministarstva, u kreiranju i sprovođenju ekološke politike učestvuju i inspekcijски organi, javne službe, kao i druge institucije iz sektora državne uprave. Ekološka politika je povezana sa drugim javnim politikama, koja sprovode razna ministarstva (urbanizam i prostorno planiranje; poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda; rudarstvo i energetika; zdravstvo; odbrana, unutrašnji i spoljni poslovi). Na lokalnom nivou, „sekretarijati za zaštitu životne sredine imaju odgovornost za: zaštitu vazduha, zaštitu od buke, upravljanje komunalnim otpadom, urbanističko planiranje, izdavanje građevinskih dozvola za male objekte, kao i stratešku procenu uticaja projekata na životnu sredinu i izdavanje integrisanih dozvola iz svoje nadležnosti“. Privredni subjekti kao akteri ekološke politike zavisi od više činilaca kao što su: karakter poslovanja i vrsta privredne delatnosti, prava i obaveze koje preduzeća dobijaju na osnovu propisa u oblasti životne sredine (Slavković i dr., 2022).

1.1. *Sprovođenje ekoloških propisa u Srbiji i problemi koji ih prate*

U Srbije je 2009. godine usvojeno šesnaest ekoloških propisa, a njihovo usvajanje je uslov u procesu pristupanja Srbije EU. Strateški dokumenti sistema zaštite životne sredine obezbeđuju se u

okviru Strategije prostornog razvoja Republike Srbije i Nacionalne strategije održivog korišćenja prirodnih resursa i dobara. Nacionalna strategija ima dvostruki cilj: da odgovori na izazove u vezi sa primenom evropskog ekološkog zakonodavstva, i da obezbedi osnovu za pristupne pregovore u okviru Poglavlja 27 (Zaštita životne sredine). Kako bi bilo moguće sprovođenje evropskih ekoloških propisa, potrebno je da postoje dobri administrativni kapaciteti, infrastruktura i finansijska sredstva (Nadić, Čupić, 2022). Blizu 30% svih propisa koje Srbija treba da donese i implementira u procesu evropskih integracija, pripadaju domenu ekološke politike. Međutim, proces usklađivanja zakona u Srbiji se uglavnom sprovodi formalno, insistira se na donošenju zakona i ostalih podzakonskih akata, a malo vodi računa o njihovom sprovođenju. Razlog za to je pre svega u velikim troškovima i ulaganjima, a za Srbiju, koja ima loše ekonomske pokazatelje, to je prepreka. Za sprovođenje ekološke politike problem su i institucionalni i administrativni kapaciteti, koji su u Srbiji ograničeni i nedovoljni.

Nabrojaćemo neke od problema upravljanja otpadom koji se susreću u praksi:

- Postojanje velikog broja divljih deponija. Trenutno u Srbiji ima oko 3.500 divljih deponija, najveći broj se nalazi u opštinama Zaječar (133), Negotin (130) i Leskovac (116), dok su opštine sa najmanjim brojem divljih deponija (1) Crna Trava i Ada.
- 170 gradskih deponija ne zadovoljava minimum uslova koje propisuje Pravilnik o kriterijumima za određivanje lokacije i uređenje deponija otpadnih materija.
- Preko 60% otpada ne može da se reciklira bez prethodnog tretmana.
- Ambalažni otpad čini 33% otpada u Srbiji.
- Trenutno ima svega 10 regionalnih deponija dok samo 13% građana Srbije ima mogućnost da odlaže otpad na sanitarne deponije.
- Veliki izazov predstavlja problem upravljanja otpadom koji se odlaže u reke. Ovaj problem zahteva dogovor nekoliko jedinica lokalne samouprave i pronalaženje zajedničkog rešenja.

Slab administrativni i finansijski kapacitet u poboljšanju ekološke politike vide se iz sledećih podataka:

- Broj inspektora za zaštitu životne sredine na republičkom nivou je oko 100, pokrajinskom oko 20 i lokalnom oko 200 (na nivou lokalnih samouprava zaposleno je oko 160 ljudi za poslove zaštite životne sredine),

- Oko 80% JLS ima nedovoljne kapacitete za sprovođenje propisa u oblasti životne sredine, a samo 10% JLS ima potpune kapacitete za sprovođenje ekološke politike.
- Najveći problemi u sprovođenju ekoloških propisa jesu nedostatak sredstava (85%), nedovoljan broj zaposlenih na poslovima zaštite životne sredine (42%), slaba tehnička opremljenost (46%), postojeći pravni okvir (21%) i nedostatak uključivanja javnosti (21%),
- Oko 2/3 privrednih subjekata misli da primena ekoloških propisa značajno opterećuje njihov rad,
- Troškovi za potpuno usklađivanje sa standardima EU - Poglavlje 27 su veoma visoki i iznose 10.6 milijardi evra.

Da bi se rešili problemi upravljanja otpadom, treba rešiti nedostatak finansijskih kapaciteta, stvoriti političku volju, ojačati administrativne kapacitete na nivou jedinica lokalne samouprave za usvajanje i sprovođenje planova upravljanja otpadom, kao i ojačati ulogu ekoloških nevladinih organizacija.

2. REZULTATI I DISKUSIJA / RESULTS AND DISCUSSION

Da bi se rešili problemi upravljanja otpadom, treba rešiti nedostatak finansijskih kapaciteta, stvoriti političku volju, ojačati administrativne kapacitete na nivou jedinica lokalne samouprave za usvajanje i sprovođenje planova upravljanja otpadom, kao i ojačati ulogu ekoloških nevladinih organizacija (Knežević i dr., 2022).

2.1. Unapređenje ekološke politike i usklađivanje s fiskalnom politikom

Ekološka politika u Srbiji se može unaprediti kroz poštovanje ekoloških propisa na sledeći način: osnivanjem lokalnih eko-fondova, osnivanjem lokalnih katastarsa zagađivača, donošenjem planskih dokumenata, izveštavanjem o stanju životne sredine, učiniti javnost dovoljno zainteresovanom i informisanom o mogućnostima učešća u donošenju odluka o zaštiti životne sredine.

Iako je zakonodavni okvir Srbije u oblasti ekologije u dobrom delu usaglašen sa pravnim tekućinama EU, uočena je slabost sprovođenja propisa. Kao problemi javljaju se: nedostatak podzakonskih akata, nedovoljna finansijska sredstva i kvalifikovano osoblje, nedostatak ekološke svesti i učešća javnosti u donošenju odluka koje se bitne za zaštitu životne sredine, a kaznena i prekršajna politika Srbije u oblasti ekologije je veoma blaga.

Promene u domenu ekološke politike obično vrše političke stranke, ekološke organizacije, kao i

poslovne i industrijske grupe. Kako bi se uspešno rešavali ekološki problema, neophodno je uspostaviti ekološku politiku koja je primenjiva u uslovima u kakvim se nalazi naša zemlja. U Srbiji kao i u drugim post-socijalističkim zemljama, potrebno je jačati postojeće institucije i uspostaviti nove kako bi se ekološka politika prilagođavala evropskoj. Ekološki standardi su skupi kako za državu, tako i za industriju, za preduzeća koja treba da usklade troškove proizvodnje, za građane koji plaćaju ekološke takse.

2.2. Fiskalna politika kao uslov sprovođenja ekološke politike

Sprovođenje ekološke politike, uslovljeno je i fiskalnom politikom koja poreskim instrumentima – ekološkim porezima utiče na smanjenje zagađenja i motiviše ulaganje u životnu sredinu. Treba napomenuti da uspešan sistem ekološkog oporezivanja znači i namensko i plansko trošenje prikupljenih sredstava (Aleksić, 2018).

Fiskalna politika se može poboljšati kroz bolju politiku eko-taksi i naknada. Da bi smanjio negativan uticaj preduzeća na životnu sredinu, potrebno je uvesti više naknada za velike zagađivače, proširiti broj štetnih gasova čije se ispuštanje oporezuje i izmeniti sistem podsticaja. Ove preporuke kao i njihova primena obezbedila bi dodatnih 18,5 miliona evra u budžetu za ulaganje u zaštitu životne sredine

Sagledavajući izveštaje Agencije za zaštitu životne sredine, uočeno je da je mali broj obveznika plaćanja naknada za zagađivanje životne sredine primenio mere kojima bi umanjio emisije zagađujućih materija u vazduh. Nažalost, količina emisija zagađenja je nekoliko puta veća od proseka u EU i to nije dovoljno da podstakne privrednike da ulažu u kvalitetniju opremu ili filtere, te samim tim ne doprinosi poboljšanju kvaliteta životne sredine u Srbiji. Sistem naknada je tako postavljen da dovodi do toga da naknadu za zaštitu i unapređenje životne sredine plaćaju svi poreski obveznici bez obzira na stvarni uticaj na životnu sredinu (Knežević i dr., 2022). Obračun naknada za zaštitu i unapređenje životne sredine nije u skladu sa principom "zagađivač plaća", pa bi bilo dobro da se predloži naknada za zagađenje. Takođe, kako bi se postigao veći podsticajni efekat naknade i omogućio širi obuhvat štetnih emisija u vazduh, potrebno je povećati visinu naknade po toni štetnih materija, ali i izmeniti sistem korektivnih podsticaja i proširiti obuhvat oporezivanja na druge štetne materije. Predlog izmena obračuna naknade za zagađenje podrazumeva izmene Zakona o naknadama za korišćenje javnih dobara (član 117-120), u saradnji s Ministarstvom finansija, koje treba da definiše obveznike naknade,

visinu naknade, kao i način utvrđivanja i plaćanja naknade.

Fiskalni savet Republike Srbije je u svojim izveštajima (<https://www.fiskalnisavet.rs/mesečni-izveštaji.php>) izneo stavove po pitanjima od značaja za životnu sredinu. Navedeno je da je potrebno povećati izdvajanja za životnu sredinu na 1% BDP-a (ukazujući da druge zemlje Centralne i Istočne Evrope izdvajaju oko 2%). To bi, svakako, predstavljalo povećanje u odnosu na postojeća izdvajanja od 0,7% BDP. Problemi postoje u sektorima vode, energetike, otpada i potrebno je uložiti milijarde evra kako bi se smanjila šteta zagađenosti životne sredine. Usled zagađenja dolazi do skraćivanja životnog veka građana, a posledica neusaglašavanja sa standardima EU dovešće do plaćanje novčanih kazni.

Kao što je Fiskalni savet naveo, izdvajanje od 1% BDP-a nije optimalno (naročito za državu kandidata za članstvo u EU), a prikupljena sredstva za ekološke naknade ne koriste se adekvatno. Nadležnosti Ministarstva zaštite životne sredine mogu pozitivno da utiču na ekonomski rast. Naime, već je poznato da ulaganje u zaštitu životne sredine može umanjiti troškove zdravstva, povećati radnu sposobnost stanovništva, uvesti nove efikasnije tehnologije i očuvati ograničene resurse, količinski i po kvalitetu (<https://www.ekologija.gov.rs/>).

2.3. Ekološko oporezivanje u RS

Ekološke naknade u širem smislu predstavljaju deo ekološkog oporezivanja u Republici Srbiji, iako se po zvaničnoj sistematizaciji svrstavaju u neporeske javne prihode. Prema Zakonu o zaštiti životne sredine (2016), postoje sledeće vrste ekoloških naknada:

- naknada za korišćenje prirodne vrednosti, koju plaća korisnik prirodne vrednosti za korišćenje iste, a takođe i snosi troškove saniranja degradiranog prostora;
- naknada za zagađenje životne sredine, koju plaća svako lice koje prouzrokuje zagađenje;
- naknada za zaštitu i unapređivanje životne sredine, koju plaćaju imaoici prava svojine na nepokretnostima.

Ove naknade su namenske prihode, a to znači da je njihova upotreba unapred određena i da će ovi prihodi biti korišćeni za potrebe zaštite i unapređenja životne sredine. Cilj naknada kao ekonomskog instrumenta zaštite životne sredine jeste promovisanje smanjenja štete po životnu sredinu zasnovano na poštovanju načela "zagađivač plaća". Akcize u Republici Srbiji, u kontekstu zaštite životne sredine, su sledeće (Zakon o akcizama, 2018):

- akcize na derivate nafte, u koje spadaju: olovni benzin, bezolovni benzin, gasna ulja, kerozin, tečni naftni gas, i ostali derivati nafte koji se dobijaju od frakcija nafte;
- akcize na biogoriva i biotečnosti;
- akcize na električnu energiju za krajnju potrošnju.

Akcize na naftne derivate u akciznim prihodima u značajnom procentu učestvuju u ukupnim prihodima u budžetu, a to dalje pokazuje da su u Republici Srbiji visoke stope akciza, kao i da je potrošnja ovih proizvoda visoka. Ovo jasno ukazuje na povezanost ekonomije i životne sredine i značaj uspostavljanja ravnoteže između ovih oblasti. Ekološki porezi su vrsta ekonomskih instrumenata i njihovo uvođenje čini pretpostavku za jedan moderan finansijski sistem. Pozitivni efekti ekološkog poreza su: smanjenje zagađenja, kreiranje novih radnih mesta, podsticanje inovacija. Ekološki porezi predstavljaju efikasan mehanizam prikupljanja prihoda, koji se mogu koristiti u cilju ublažavanja i prilagođavanja klimatskim promenama. U Republici Srbiji finansiranje zaštite životne sredine se obezbeđuje iz naknada, akciza, donacija, kredita, međunarodne pomoći, stranih ulaganja, programa i fondova EU, UN i međunarodnih organizacija. Najznačajniji instrumenti za finansiranje zaštite životne sredine svakako su naknade i akcize.

Zakonom o naknadama za korišćenje javnih dobara propisane su, između ostalih, naknade za zagađivanje životne sredine i naknade za zaštitu i unapređivanje životne sredine.

Obveznici plaćanja naknade za zagađivanje životne sredine u skladu sa navedenim zakonom su:

1) lica koje uzrokuje zagađivanje životne sredine emisijama SO₂, NO₂ odnosno praškastim materijama iz postrojenja, pojedinačnih izvora emisija, za koje se izdaje integrisana dozvola, odnosno praškastim materijama iz asfaltnih baza;

2) proizvođači, odnosno odlagači opasnog otpada za postrojenja za koja se izdaje integrisana dozvola;

3) javna komunalna preduzeća, pravna lica i preduzetnici, koja upravljaju komunalnim otpadom.

Naknada za zaštitu i unapređivanje životne sredine propisana je članom 134. Zakona o naknadama za korišćenje javnih dobara, obveznik naknade za zaštitu i unapređivanje životne sredine je pravno lice i preduzetnik koje obavljaju određene aktivnosti koje utiču na životnu sredinu, odnosno fizičko lice koje utiče na životnu sredinu.

Uredbom o kriterijumima za određivanje aktivnosti koje utiču na životnu sredinu prema stepenu negativnog uticaja na životnu sredinu koji nastaje

obavljanjem aktivnosti, iznosima naknada propisano je plaćanje eko takse za sva pravna lica i preduzetnike, čime se obezbeđuju sredstva za unapređenje i zaštitu životne sredine u lokalnim zajednicama.

Uredbom su propisani kriterijumi za utvrđivanje naknade, delatnosti su razvrstane prema stepenu uticaja na životnu sredinu (veliki, srednji, mali), bliže je uređen način obračunavanja naknade za teritoriju jedinice lokalne samouprave, utvrđen iznos naknade za plaćanje (prema stepenu negativnog uticaja i veličine obveznika u smislu zakona kojim se uređuje računovodstvo), i druge odrednice za primenu propisa.

Eko taksa je naknada koja se plaća prema pravilniku, tj. Uredbi o uticaju na životnu sredinu, koja je stupila na snagu 31. decembra 2019. godine, kojom se bliže utvrđuju kriterijumi za određivanje aktivnosti koje utiču na životnu sredinu prema stepenu negativnog uticaja na nju, a koji nastaju obavljanjem poslovne delatnosti. Za razliku od komunalne takse koju plaćaju samo firme koje imaju promet iznad 50.000.000 dinara u toku godine, u našoj zemlji su sva pravna lica, preduzetnici i udruženja u obavezi da plaćaju eko taksu.

Koji su kriterijumi za određivanje visine eko takse?

Kriterijumi za određivanje negativnog uticaja aktivnosti pravnih lica, preduzetnika i udruženja koje utiču na životnu sredinu utvrđuju se u okviru pretežne delatnosti koju obavlja i na osnovu koje će platiti naknadu.

Prema ovoj Uredbi, pod pretežnom delatnošću smatra se ona delatnost koja je registrovana kod Agencije za privredne registre – APR kao i delatnost čijim je obavljanjem pravno lice i preduzetnik ostvario najviše prihoda u godini koja prethodi godini za koju se vrši utvrđivanje naknade za zaštitu i unapređivanje životne sredine – eko taksu.

Prema stepenu negativnog uticaja na životnu sredinu aktivnosti pravnih lica, preduzetnika i udruženja mogu imati:

- 1) veliki uticaj na životnu sredinu;
- 2) srednji uticaj na životnu sredinu;
- 3) mali uticaj na životnu sredinu.

ZAKLJUČAK / CONCLUSION

Sprovođenje ekološke politike, uslovljeno je i fiskalnom politikom koja poreskim instrumentima – ekološkim porezima utiče na smanjenje zagađenja i motiviše ulaganje u životnu sredinu. Treba napomenuti da uspešan sistem ekološkog oporezivanja znači i namensko i plansko trošenje prikupljenih sredstava.

U radu je ukazano na potrebu usklađenosti fiskalne i ekološke politike u rešavanju ekoloških problema. Takođe je istaknuto koliko sprovođenje ovih politika zavisi od jakih i stabilnih državnih institucije, stručnih ljudi i finansijskih sredstava. Sve zajedno čini osnov za donošenje strateških odluka, neophodnih za sprovođenje evropskih ekoloških propisa pre ulaska u EU.

Srbija je proteklih godina veliku pažnju posvetila fiskalnoj politici i jačanju fiskalne discipline. U tom pravcu, preduzimane su brojne mere „stezanja kaiša“, od smanjenja plata i penzija, do ukidanja određenog broja agencija. U oblasti životne sredine, ukidanje fonda za životnu sredinu kao i ukidanje namenskog karaktera naknada za zaštitu životne sredine (kao i drugih naknada) mogu se posmatrati i u tom svetlu. Sada, Ministarstvo finansija kao institucija koja sprovodi fiskalnu politiku, ističe da životna sredina predstavlja značajan problem, da je potrebno povećati ulaganja u taj sektor. Takođe, ministarstvo procenjuje da jačanje zaštite životne sredine jača i ekonomski razvoj zemlje, a poruke koje upućuje govore da je došlo vreme da se veća pažnja posveti zaštiti životne sredine.

Ministarstvo finansija sprovodi fiskalnu politiku zajedno sa drugim državnim institucijama, civilnim društvom, privrednim sektorom i medijima, i na taj način doprinosi većoj ulozi ekoloških pitanja.

LITERATURA / REFERENCES

- [1] Aleksić, V. (2018). *Poresko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu.
- [2] <https://www.ekologija.gov.rs/>
- [3] <https://www.fiskalnisavet.rs/mesecni-izvestaji.php>
- [4] Jakšić, K., Vuković, A., Cvijić, L. (2022). Koncept „zagađivač plaća“ iz preduzetničke perspektive, *Ecologica*, 29(108), 516-522.
- [5] Knežević, S., Ignjatović, J., Okanović, A., Glišić, M., Milojević, M. (2022). Značaj cirkularne ekonomije u upravljanju ambalažnim otpadom: slučaj Srbije, *Ecologica*, 29(108), 653-659.
- [6] Nacionalna strategija održivog korišćenja prirodnih resursa i dobara, *Službeni glasnik RS*, broj 33/2012.
- [7] Nadić, D., Čupić, Z. (2022). Politikološki pristup izučavanju uloge „zelene ekonomije“ u savremenoj ekološkoj politici: analiza uspešnosti u Srbiji i Evropskoj uniji. *Ecologica*, 29(108), 565-569.
- [8] Slavković, B., Sudimac, B., Kovačević, Lj. (2022). Braunfeld investicije u Srbiji sa ciljem smanjenja emisije CO₂ i očuvanja životne sredine: studija slučaja, *Ecologica*, 29(108), 523-530. .
- [9] Uredba o kriterijumima za određivanje aktivnosti koje utiču na životnu sredinu prema stepenu negativnog uticaja na životnu sredinu koji nastaje obavljanjem aktivnosti, iznosima naknada, *Službeni glasnik RS*, br. 86/2019, 89/2019.
- [10] Vučinić, I., Arsić, Lj., Vujović, S. (2022). Mogućnosti primene koncepta cirkularne ekonomije u organskoj proizvodnji, *Ecologica*, 29(107), 373-381.
- [11] Zakon o akcizama, *Službeni glasnik RS*, br. 22/2001, 73/2001, 80/2002, 43/2003, 72/2003, 43/2004, 55/2004, 135/2004, 46/2005, 101/2005 - dr. zakon, 61/2007, 5/2009, 31/2009, 101/2010, 43/2011, 101/2011, 6/2012 - usklađeni din. izn., 43/2012 - odluka, 76/2012 - odluka, 93/2012, 119/2012, 8/2013 - usklađeni din. izn., 47/2013, 4/2014 - usklađeni din. izn., 68/2014 - dr. zakon, 142/2014, 4/2015 - usklađeni din. izn., 5/2015 - usklađeni din. izn., 55/2015, 103/2015, 5/2016 - usklađeni din. izn., 108/2016, 7/2017 - usklađeni din. izn., 18/2018 - usklađeni din. izn. i 30/2018
- [12] Zakon o naknadama za korišćenje javnih dobara, *Službeni glasnik RS*, br. 95/2018, 49/2019, 86/2019 - usklađeni din. izn., 156/2020 - usklađeni din. izn., 15/2021 - dop. Usklađenih din. izn., 15/2023 - usklađeni din. izn.
- [13] Zakon o zaštiti životne sredine, *Službeni glasnik RS*, br. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - dr. zakon, 72/2009 - dr. zakon, 43/2011 - odluka US, 14/2016, 76/2018, 95/2018.